

FLEMMING CHR. HANSEN • BJARNE HERSBO
MIKKEL ANDREASSEN • LASSE TOFT ERIKSEN

Dansk orgelmesse

FORLAGET
MIXTUR

Dansk orgelmesse

Igennem mange år har organisten ved Sct. Johannes Kirke i Herning, Bjarne Hersbo, én gang årligt inviteret 3 komponerende organister til at skrive et værk af ca. 15 minutters varighed. Han skrev også selv hvert år et værk af samme størrelse, og de fire værker uropførtes så ved en såkaldt Autograf-koncert, hvor hver komponist spillede sit eget værk. Sidste år meddelte han, at han nu ikke længere ville arrangere denne type koncerter, og ideen blev derfor taget op af organisten ved Treenighedskirken i Esbjerg, Lasse Toft Eriksen. Han inviterede Mikkel Andreassen og undertegnede samt - for at sikre "arvefølgen" - Bjarne Hersbo til at deltage i et Autograf-projekt i sin kirke. Konceptet fik en mindre opstramning, idet de fire komponister tilsammen skulle skrive en orgelmesse med de fire kendte led Kyrie, Gloria, Sanctus og Agnus Dei - alle baseret på melodier fra den gamle messe "Orbis factor". Desuden skulle værkerne kun vare omkring 10 minutter (hvilket komponisterne havde lidt svært ved at holde sig til, skulle det vise sig). Resultatet blev 4 temmelig forskellige værker med 3-6 satser hver, som tilsammen udgjorde Dansk orgelmesse, som blev uropført i Treenighedskirken d. 4. oktober 2010 - igen spillede hver komponist sin egen musik - og noderne til værket blev udgivet på forlaget Mixtur allerede i november 2010. Det kan købes igennem Aarhus Musik.

Kyrie-delen er undertegnedes værk "Eleison...", som har tre satser med titlerne "Fond d'orgue", "Tierce en taille" og "Grand jeu et chant du Kyrie".

Gloria-delen er Bjarne Hersbos "Pastorale" med satstitlerne "Gloria in excelsis Deo", "Laudamus te", "Domine Deus, Rex coelestis" og "Quoniam tu solus Sanctus".

Mikkel Andreassens værk "Nadvermusik", som udgør Sanctus-delen, har 6 satser uden titel.

Lasse Toft Eriksens "Agnus Dei" har følgende titler med tilhørende bibeltekster fra Esajas:

1. Agnus dei meditation I - Se, min tjener får lykken med sig,
han knejser, han ophøjes og løftes højt. (Esajas 52, 13)

2. Agnus dei meditation II - Han blev plaget og mishandlet,
men han åbnede ikke sin mund;
som et lam, der føres til slagting,
som et får, der er stumt, mens det klippes,
åbnede han ikke sin mund. (Esajas 53, 7)

3. Tre Agnus dei-præambler - Efter sin lidelse ser han lys, han mættes ved sin indsigt.
Min tjener bringer retfærdighed til de mange,
og han bærer på deres synder. (Esajas 53, 11)

Værket er siden blevet opført ved en koncert i Sakskøbing d. 30. januar 2011, hvor jeg selv spillede det hele. Mp3-filer af denne koncertopførelse kan høres her på siden.

Ved uropførelsen havde de fire komponister skrevet noter til hver deres del af "Dansk orgelmesse".

De følger her:

Kyrie

Kyrie eleison *Herre, forbarm dig*
Christe elsison *Kriste, forbarm dig*
Kyrie eleison *Herre, forbarm dig*

En erfaren organist sagde engang til mig, at man ikke kunne gå helt galt i byen, hvis man til en gudstjeneste valgte et præludium med Kyrie-karakter og et postludium med Gloria-karakter. Bønfaldende musik til at begynde med, taknemmelig musik til at slutte med. Mit værk "Eleison..." har to relativt indadvendte satser og en slutsats, hvor Kyrie-karakteren næsten vender til en Gloria-karakter. Musikken bygger på en oldgammel Kyrie-melodi, som høres i forskellige varianter i de tre satser.

I første sats, som er en art introduktion, høres orglets grundstemmer i en musik, der "føler sig frem". Som det moderne menneskes lidt tøvende bøn om forbarmelse kommer satsen i gang. Henimod slutningen stiger lydniveauet og Kyrie-melodien spilles i bassen.

I anden sats høres midterste del af melodien i en udsmykket variant på forskellige solostemmer. Tiden udmåles sekund for sekund i akkompagnementet - der er tid endnu.

Tredje sats er i to dele: en majestætisk indledning, som giver plads for en stilfærdig, hymnisk viderudvikling af Kyrie-melodiens sidste del. Musikken vokser og tager forhåbentlig hver enkelt om hjertet: bønnen er hørt, Vorherre har allerede forbarmet sig.

Flemming Chr. Hansen

Gloria

Gloria in excelsis Deo *Ære være Gud i det højeste og på jorden!*
 Fred til mennesker med Guds velbehag!

Laudamus te *Vi lover dig. Vi velsigner dig. Vi tilbeder dig. Vi lovpriser dig.*
 Vi takker dig for din store herlighed.

Domine Deus *Herre vor Gud, himmelske Konge, Gud almægtige Fader.*
 Herre, du enbårne søn, Jesus Kristus.
 Herre vor Gud, Guds Lam, Faderens søn.
 Du som borttager verdens synder, forbarm dig over os.
 Du som sidder ved Faderens højre hånd, forbarm dig over os.

Quoniam tu solus Sanctus *Thi du alene er hellig, du alene Herre, du alene den højeste,*
 Jesus Kristus, med Helligånden i Gud Faders herlighed. Amen.

Gloria-teksten indledes med en af verdens kendteste tekster: "Ære være Gud i det højeste og på jorden! Fred til mennesker med Guds velbehag!". Englenes sang som hyrderne hørte julenat på marken ved Betlehem, hvor de modtog budskabet om Jesu fødsel. Juleevangeliet som også er kommet til at genlyde i så megen musik, hvor hyrderne (pastores) ofte spiller en så stor rolle, at de lagde navn til "Pastoralen" som i baroktiden refererede til en speciel julemusikgenre. Så derfor er messens gloria-del her "genfortalt" i pastoralens skikkelse - i et firedelt forløb som i en gammel italiensk kirkesonate (langsom - hurtig - langsom - hurtig), hvori man da godt kan finde et naivistisk programforløb (om man nu måtte ønske sig det).

Første del er skrevet med 12 ottendedele i takten - som traditionen byder det for en pastoral scene. Her høres englenes sang for første gang.

I anden del lyder sangen igen - men nu fra en "himmelsk herskare".

I tredje del har freden for en tid lagt sig over himmelen, mens hyrderne danser.

I fjerde og sidste del skaber lovsangen - i et stadigt gentaget tenor/bas-motiv - et jordisk fundament for den himmelske hærskares musik indtil himlen igen lukkes over hyrderne med stjerneskæret tilbage som et afsluttende "Amen".

Men selvfølgelig kan musikken da også bare høres som et "Gloria in excelsis Deo ...", hvor alle melodiske motiver låner liv fra et gammelt dorisk gloria.

Bjarne Hersbo

Sanctus

<i>Sanctus</i>	<i>Hellig, hellig, hellig er Herren. Gud den Almægtige!</i>
	<i>Himlen og jorden er fuld af din herlighed!</i>
<i>Hosianna</i>	<i>Hosianna i det højeste!</i>
<i>Benedictus</i>	<i>Velsignet være han, som kommer i Herrens navn</i>
<i>Hosianna</i>	<i>Hosianna i det højeste!</i>

Højmessens nadverindledning, herunder Sanctus, har altid fascineret mig. Denne enkle, højtidelige musik, udformet med den allerstørste selvfølgelighed og knaphed, har været mig til stadig glæde. De fleste kender Sanctusleddets Hosianna, som, i en let ændret form, indgår i den oftest benyttede nadverliturgi ved Højmessens i Den Danske Folkekirke. Mit bidrag til orgelmessen er udformet som en fleksibel og variabel musik, der vil kunne benyttes i forskellige sammenstillinger og udstrækninger, alt efter nadveruddelingens varighed. Mit ønske har været at understøtte nadvernes højtidelige handling med en musik, der er formet af de enklest mulige musikalske materialer.

Mikkel Andreassen

Agnus dei

<i>Agnus dei</i>	<i>Guds Lam, du som borttager verdens synder, forbarm dig over os</i>
<i>Agnus dei</i>	<i>Guds Lam, du som borttager verdens synder, forbarm dig over os</i>
<i>Agnus dei</i>	<i>Guds Lam, du som borttager verdens synder, giv os fred</i>

"Agnus dei" - "Guds lam" afslutter messen. "Guds lam" kan ses som et sindbillede på Kristus. Det afbildes ofte som et lam med glorie og kors. Dette billede stillet op overfor et billede af Treenigheden (Faderen, Sønnen og Helligånden) har jeg brugt som udgangspunkt for former og motiver i Agnus Dei-delen. De gamle gregorianske temaer er hele tiden til stede i musikken og giver et fast holdepunkt, også i denne del af messen.

I første sats "Agnus dei meditation I" ses korset og glorien som noget guddommeligt og smukt.

I anden sats "Agnus dei meditation II" ses korset som et smertens kors og glorien som en stikkende tornekrone.

Sidste sats "Tre Agnus dei-præambler" skal ses i lyset af korsfæstelsen. Et præambel er en form for forspil. Disse stykker afrunder messen ved at pege fremad - mod en ny begyndelse.

Lasse Toft Eriksen